

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مبانی، چارچوب‌ها و الگوهای
سفارتی و مکاتباتی در ایران عصر صفوی

دکتر عبدالله متولی

دانشیار گروه تاریخ دانشگاه اراک

سرشناسه	: متولی، عبدالله، ۱۳۴۶-
عنوان و نام پدیدآور	: مبانی، چارچوب‌ها و الگوهای سفارتی و مکاتباتی در ایران عصر صفوی / عبدالله متولی.
مشخصات نشر	: اراک: دانشگاه اراک، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۰ص. جدول، نمودار (انتشارات دانشگاه اراک ۱۰۳/۱۴)
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۷۳۲۰-۹۷-۹
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: سفارتخانه‌ها و کنسولگری‌ها-- ایران
موضوع	: Diplomatic and consular service--Iran
موضوع	: سفیران ایرانی
موضوع	: Ambassadors, Iranian
موضوع	: سفیران
موضوع	: Ambassadors
موضوع	: نامه نگاری سیاسی-- ایران
موضوع	: Political letter writing--Iran
موضوع	: ایران--تاریخ--صفویان، ۹۰۷-۱۱۴۸ ق.
موضوع	: Iran--History--Safavids, 1502- 1736
رده بندی کنگره	: JZ۱۶۸۰/م۲ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی	: ۳۵۱/۸۹۲۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۸۷۳۰۰۱

کد ۱۰۳/۱۴

مبانی، چارچوب‌ها و الگوهای سفارتی و مکاتباتی در ایران عصر صفوی

عبدالله متولی

ناشر: دانشگاه اراک

نوبت چاپ: اول/ ۱۳۹۷

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۳۲۰-۹۷-۹

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ ریال

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱.....	مقدمه
۱۷.....	بخش اول: ویژگی‌ها و آداب مربوط به امور سفارتی در ایران عصر صفوی
۱۹.....	فصل ۱: ساختار و امور اجرایی سفارت
۱۹.....	۱-۱- نقش و اهمیت دیپلماسی در مناسبات خارجی
۲۱.....	۱-۲- پیشینه‌ی سفارت در دوره صفویه
۲۲.....	۱-۳- تنظیم مناسبات خارجی
۲۳.....	۱-۴- عناصر اجرایی در عرصه مناسبات خارجی
۲۵.....	فصل ۲: الگوهای اجرایی در خصوص فرستادگان ایرانی
۲۵.....	۲-۱- سازمان‌بندی سفارت (سفیر و ملتزمین)
۲۷.....	۲-۲- جلوه‌ی ظاهری سفیر
۲۸.....	۲-۳- ابزار شناسایی (احکام و نمادها)
۲۹.....	۲-۴- اهداف سفارت

۳۳	۲-۵- نامه و پیام‌ها.....
۳۳	۲-۶- نظارت بر کار سفیر.....
۳۴	۲-۷- پاداش و مجازات سفیر.....
۳۶	۲-۸- گزارش سفارت.....
۳۹	فصل ۳: الگوها و چارچوب‌های مرتبط با پذیرش سفرای خارجی.....
۳۹	۳-۱- آداب ورود و اسکان.....
۴۲	۳-۲- هزینه و مخارج زندگی سفیر.....
۴۳	۳-۳- آداب مهمان داری و پذیرایی.....
۴۷	۳-۴- باریابی سفیر.....
۴۹	۳-۵- هدایا.....
۵۴	۳-۶- پیام‌ها و نامه‌های فرستادگان خارجی به دربار صفوی.....
۵۶	۳-۷- بازگشت سفیر و آیین مشایعت.....
۵۸	۳-۸- مسائل قضایی سفیر.....
۶۳	فصل ۴: ویژگی‌های عمومی سفیر.....
۶۳	۴-۱- موقعیت اجتماعی و سیاسی فرستادگان.....
۶۵	۴-۲- ویژگی‌های فردی نبوغ، ذکاوت فردی و آشنایی با آداب سفارت.....
۶۶	۴-۳- ویژگی‌های فرستادگان زمان جنگ، مسئولیت‌ها و وظایف.....
۶۷	۴-۳-۱- آگاهی و شجاعت.....
۶۸	۴-۳-۲- تام‌الاحتیار بودن.....
۶۸	۴-۳-۳- افراد محبوب و غیر تنش‌زا.....
۶۹	۴-۳-۴- اولویت داشتن مناطق سرحدی.....
۸۷	۴-۳-۵- معتمد و راست‌کرداری.....
۶۹	۴-۳-۶- فرستادن سفیر از جانب امرا و سرداران جنگ.....
۷۰	۴-۳-۷- اعلام جنگ.....
۷۰	۴-۴- مشخصات و ویژگی‌های سفرایی که به ایران وارد می‌شدند.....

فصل ۵: مشکلات و موانع سفارت ۷۳

۵-۱- عوامل طبیعی و جغرافیایی ۷۳

۵-۱-۱- رودها و دریاها ۷۴

۵-۱-۲- دمای هوا ۷۵

۵-۱-۳- راه‌های ناهموار ۷۵

۵-۱-۴- طولانی بودن مسیر سفر ۷۶

۵-۲- عوامل غیرطبیعی ۷۷

۵-۲-۱- بی‌توجهی کشور میزبان ۷۷

۵-۲-۲- عدم اجازه بازگشت به سفیر ۸۲

۵-۲-۳- کشته شدن سفیر در کشور میزبان ۸۳

۵-۲-۴- عدم هماهنگی در اعزام سفرا ۸۵

۵-۲-۵- رقابت و دشمنی هیات‌های سیاسی با یکدیگر در کشور میزبان ۸۶

۵-۲-۶- بیماری و مرگ سفیر ۸۷

۵-۲-۷- همراهان سفیر ۸۹

۵-۲-۸- رفتار نابهنجار سفیر در حین سفارت ۸۹

۵-۲-۹- عدم امنیت اجتماعی ۹۴

بخش دوم: اهمیت و جایگاه مکاتبات در عرصه‌های مناسباتی ۹۷

فصل ۱: ویژگی‌های ساختاری مکاتبات ۹۹

۱-۱- ترسل در گذر تاریخ ۱۰۰

۱-۲- تاملی بر نقش و اهمیت مراسلات ۱۰۲

۱-۳- مکاتبات از دریچه آمار و ارقام ۱۰۴

۱-۴- ضرورت و اهمیت مکاتبات در شکل‌گیری و نوع مناسبات عصر صفویه ۱۰۷

۱-۴-۱- موقعیت‌های عادی و غیر بحرانی ۱۰۸

۱-۴-۲- شرایط بحرانی و بروز چالش‌های سیاسی و نظامی ۱۱۶

فصل ۲: الگوها و مفاهیم کاربردی در مکاتبات ۱۲۳

۲-۱- جایگاه و اهمیت باورهای مذهبی ۱۲۴

۱۲۶.....	۲-۲- آیات و تناسب کاربردی آنها.....
۱۳۰.....	۲-۳- شیوه و نوع کاربرد روایات.....
۱۳۲.....	۲-۴- الگوی تبیین ویژگی‌های ائمه.....
۱۳۶.....	۲-۵- شان و منزلت پادشاهی و تبار خاندانی.....
۱۳۹.....	۲-۶- سرزمین، حاکمیت سیاسی و حفظ حقوق مردم.....
۱۴۵.....	نتیجه‌گیری.....
۱۴۸.....	پیوست‌ها.....
۱۷۱.....	فهرست منابع و مآخذ.....
۱۷۹.....	نمایه.....

فهرست جداول و نمودارها

صفحه	عنوان
۱۴۸.....	جدول ۱: سفرای اعزامی به ایران در زمان شاه اسماعیل اول
۱۴۸.....	جدول ۲: سفرای اعزامی ایران به کشورهای خارجی در زمان شاه اسماعیل اول
۱۵۰.....	جدول ۳: سفرای اعزامی به ایران در زمان شاه طهماسب
۱۵۱.....	جدول ۴: سفرای اعزامی ایران به کشورهای خارجی در زمان شاه طهماسب
۱۵۲.....	جدول ۵: سفرای اعزامی به ایران در زمان سلطان محمد خدابنده
۱۵۳.....	جدول ۶: سفرای اعزامی ایران به کشورهای خارجی در زمان سلطان محمد خدابنده
۱۵۳.....	جدول ۷: سفرای اعزامی به ایران در زمان شاه عباس اول
۱۵۵.....	جدول ۸: سفرای اعزامی ایران به کشورهای خارجی در زمان شاه عباس اول
۱۵۸.....	جدول ۹: سفرای اعزامی به ایران در زمان شاه صفی
۱۵۹.....	جدول ۱۰: سفرای اعزامی ایران به کشورهای خارجی در زمان شاه صفی
۱۶۰.....	جدول ۱۱: سفرای اعزامی به ایران در زمان شاه عباس دوم
۱۶۱.....	جدول ۱۲: سفرای اعزامی ایران به کشورهای خارجی در زمان شاه عباس دوم
۱۶۱.....	جدول ۱۳: سفرای اعزامی به ایران در زمان شاه سلیمان
۱۶۲.....	جدول ۱۴: سفرای اعزامی ایران به کشورهای خارجی در زمان شاه سلیمان
۱۶۲.....	جدول ۱۵: سفرای اعزامی به ایران در زمان شاه سلطان حسین

جدول ۱۶: سفرای اعزامی ایران به کشورهای خارجی در زمان شاه سلطان حسین	۱۶۳
جدول ۱۷: فراوانی تعداد فرستادگان به نقاط مختلف بر اساس نام شاه و کشور مربوطه	۱۶۴
جدول ۱۸: تعداد مکاتبات ارسالی و دریافتی	۱۶۶
جدول ۱۹: تعداد کل مکاتبات	۱۶۷
نمودار ۱	۱۶۴
نمودار ۲	۱۶۵
نمودار ۳	۱۶۵
نمودار ۴	۱۶۶
نمودار ۵: مکاتبات حکومتها در دوره صفویه	۱۶۸
نمودار ۶: نمودار مقایسه‌ای مکاتبات	۱۶۹